

2024-11-27

Gem 2024/0161

Till Finansdepartementet

Svar på remiss av SOU 2024:43 Staten och kommunsektorn – samverkan, självstyrelse, styrning (Fi2024/01460)

Sveriges läkarförbund har fått rubricerat betänkande på remiss och vill framföra följande synpunkter.

Sammanfattning

Läkarförbundet välkomnar generellt utredningens bedömningar och förslag som har bäring på hälso- och sjukvården. Utredningen belyser konsekvenserna av SKR:s roll i den statliga styrningen väl, såsom att det lett till begränsade möjligheter till insyn och ansvarsutkrävande och till att SKR kommit att få en myndighetsliknande roll. Förbundet instämmer i utredningens bedömning att statens samverkan med och styrning av kommunsektorn främst bör ske med hjälp av våra myndigheter och inte SKR. Flera förslag som underlättar det tillstyrks. Vidare välkomnas förslag om att utreda införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet. Förbundet avstyrker dock förslaget om en formaliserad ordning för överläggningar mellan staten och SKR.

Synpunkter på bedömningar (12.2.4 och 11.8)

Läkarförbundet instämmer i utredningens bedömning att överenskommelser mellan staten och SKR inte är en lämplig form för samverkan mellan staten och kommunsektorn, samt att offentliga förvaltningsuppgifter i stället bör uppdras åt statliga myndigheter. Vi instämmer även i utredningens problematisering av att staten tillsammans med SKR bildat privaträttsliga subjekt för grundläggande åtaganden av nationellt intresse, såsom skett för SOS Alarm. Utredningens kritik i detta avseende bör tas på allvar.

Synpunkter på förslag

12.3.1 Regionalisering av Socialstyrelsen – ett sätt för staten att bättre kunna samverka med och stödja regionerna

Läkarförbundet tillstyrker förslaget om att regeringen uppdrar åt Socialstyrelsen att utreda bildandet av en regional organisation för myndigheten. Det är viktigt att Socialstyrelsen kan axla en tyngre roll i statens styrning av hälso- och sjukvården framöver och att myndigheten ges goda förutsättningar för det. Förbundet är positiva till att Socialstyrelsen får fler stödjande uppdrag, till exempel framtagande av nationella planer inom olika områden. Det kan främja en tydligare och mer långsiktig styrning från statens sida. Regional närvaro skulle underlätta en sådan utveckling och förbättra Socialstyrelsens och statens möjlighet till samverkan direkt med kommuner och regioner i stället för via SKR.

Ett exempel på en fråga där Läkarförbundet vill att staten ges det övergripande ansvaret rör kompetensförsörjningen av specialtläkare. Förbundet vill att staten genom Socialstyrelsen ska ansvara för dimensioneringen och samordningen av samtliga delar i läkares utbildning (grundutbildning, allmäntjänstgöring (AT), bastjänstgöring (BT) samt specialiseringstjänstgöring (ST)). Regionerna har bevisligen misslyckats med sitt i Hälso- och sjukvårdslagen (HSL) lagstadgade uppdrag att tillhandahålla tillräckligt många utbildningstjänster (AT-, BT- och ST-tjänster) för att säkra kompetensförsörjningen av specialtläkare i klinisk tjänst. En struktur med regionala myndighetskontor i varje samverkansregion skulle ge Socialstyrelsen goda förutsättningar för att axla ett sådant ansvar och uppdrag.

Utredningen föreslår en modell med sex regionala kontor som följer landets indelning i samverkansregioner. Möjligen bör det i uppdraget till Socialstyrelsen även ingå att utreda alternativet 21 regionala enheter, dvs. ett kontor i varje region.

12.3.2 Utvecklad samverkan mellan staten och regionerna genom samverkansregionerna

Läkarförbundet välkomnar förbättrade möjligheter till samverkan mellan staten och regionerna, antingen genom samverkansregionerna eller mellan staten och varje huvudman. Krav på organisationsform för att åstadkomma tydliga beslutsmandat för samverkansregionerna skulle underlätta direktkontakt mellan staten och huvudmännen och minska behovet av SKR som mellanled, vilket vore positivt. Det skulle även underlätta samverkan mellan de ingående regionerna i en samverkansregion. Det är en välkommen utveckling mot bakgrund av att allt fler frågor kräver regionöverskridande eller nationell hänsyn.

Samtidigt får fler eller mer långtgående beslut om vården på samverkansregional nivå andra konsekvenser som kan behöva beaktas, t.ex. att de enskilda regionerna får mindre kontroll över sin ekonomi. Frågan är också hur väl samverkansregionen förmår representera de ingående regionala huvudmännen. Samverkansregionen kan sammanfattningsvis både vara en effektiv samverkansytta och ibland bli en onödig mellanhand.

12.4.3 Handlingsoffentlighet bör gälla hos SKR men den närmare regleringen behöver utredas

Förbundet instämmer helt i utredningens resonemang kring behov av ökad insyn i SKR:s verksamhet. Insyn och transparens är viktiga demokratiska värden som bör gälla SKR givet dess många offentliga åtaganden och givet att de mottar omfattande offentliga medel. Som utredningen framhåller ska SKR även bevaka sina medlemmars intressen, vilket med hänsyn till dess medlemskrets rör sig om allmänna intressen. Förbundets uppfattning är att allmänheten därmed borde ha rätt att granska hur organisationen sköter sina uppdrag och använder offentliga medel. Vi vill därför uppmana regeringen att snarast utreda införande av handlingsoffentlighet i SKR:s verksamhet såsom utredningen föreslår.

13.7 En formaliserad ordning för överläggningar bör införas

Förslaget om en formaliserad ordning för överläggningar mellan regeringen och kommunsektorn avstyrks. En formalisering av dagens frivilliga överläggningar skulle stärka SKR:s roll i styrningen av hälso- och sjukvården, vilket vore kontraproduktivt givet utredningens problematisering av just SKR:s roll. Eftersom utredningen bedömer att den nuvarande ordningen för samråd uppfyller självstyrelsekonventionens krav ser vi heller inga andra skäl till att formalisera överläggningarna.

Staten och kommunsektorn behöver samverka mer och bättre, men i enlighet med andra förslag från utredningen bör det åstadkommas genom att underlätta mer direkta kontaktytor mellan staten och regionerna.

Med vänlig hälsning

Sofia Rydgren Stale
Ordförande
Sveriges läkarförbund

Unni Mannerheim
Utredare
Politik och profession
Sveriges läkarförbund

unni.mannerheim@slf.se
076-050 15 79